

VERVULLING IN BEKERING

Van Antoine Bodar verscheen eveneens  
bij Ambo|Anthos uitgevers

*Tot dienen geroepen  
Uit de eeuwige stad  
Nochtans zal ik juichen  
Romeinse brieven  
Geborgen in traditie*

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van  
de nieuwste boeken van Ambo|Anthos uitgevers via  
[www.amboanthos.nl/nieuwsbrief](http://www.amboanthos.nl/nieuwsbrief).

*Antoine Bodar*

VERVULLING  
IN BEKERING

Ambo|Anthos  
Amsterdam



ISBN 978 90 263 4397 1

© 2018 Antoine Bodar

Omslagontwerp Marry van Baar

Foto auteur © Herman Wouters / Hollandse Hoogte

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

In bekering en berusting ligt uw redding,  
in stilte en vertrouwen uw kracht.

Jesaja (30, 15)

Uw spreken zij steeds innemend – met een weinig zout,  
opdat u eenieder doeltreffend te woord staat.

Paulus (Kol 4, 6)



# INHOUD

Voorwoord	9
Vervulling in bekering	11
Kerkelijke rituelen	13
Eerste en tweede komst	16
Advent	23
Nabij is de Heer	32
Sterke vrouw	36
Mij geschiede naar uw woord	41
Goddelijke Held	69
Onoverwinnelijke Zon	91
Terwijl zij daar verbleven	99
Doop van de Heer	104
Het Schriftwoord vervuld	108
Beproefd door de Duivel	113
Levend water	117
Zeven kruiswoorden	120
Christus opgestaan	130
Ik ben de deur	135
Goede herder	140
Drievuldige God	145
Jegens U alleen	151

Beheerser van wind en water	156
Over het meer	161
Christus Koning	168
Maria Magdalena	174
Magdalena als boetelinge	180
Onderweg naar Jacobus	185
Aartsengel Michael	191
Ignatius van Antiochië	196
Jeroen Bosch	201
Wat God verbonden heeft	208
Victor en Marieke	211
Boudewijn en Christiane	215
Robert en Mechtild	221
Eduard en Daphne	225
Anthony en Caroline	231
Manuel en Dominique	236
Harmen en Valéry	240
Sjoerd en Claudine	244
Claudine	249
Eline	253
Catharina	256
Henriette	258
Veranderend priesterbeeld	266
Winand Kotte	274
Nawoord	281
Verantwoording	285



## VOORWOORD

Wie bescheiden wil zijn, vergeet voor zichzelf op te komen en wie dienstbaarheid hoogacht lijdt aan zelfverachting. Wie meent dat de mens niet het laatste woord heeft maar God en wie denkt dat waarheid niet subjectief is maar objectief, die geeft het zelfbewijs ongeschikt te zijn voor de huidige samenleving, waarin de burger door zich herhalende zelfbevestiging zelfonderzoek nalaat, door zelfmiddelpuntigheid dienstbaarheid vergeet en door eigendunk nederigheid voor onzin houdt.

Maar wie niet durft dromen, geraakt verveeld, wie genoeg neemt met levensvulling komt aan levensvervulling niet toe en wie soberheid veronachtzaamt blijft gespeend van inzicht in rijkdom.

Wie zich opsluit in genieting van het eigen ik mist hetgeen het leven verdiept en zin geeft. Louter genieting wordt weldra verveling en verveling leidt tot de dood. Wie zich dood verveelt, leeft al niet meer.

De huidige tijd kenmerkt zich door een dubbele armoede. De ene is de ontkenning van alles wat niet beredeneerbaar is en niet onmiddellijk tastbaar. De andere is de verafgoding van de mens als enige maat van allen en alles.

Waarom zouden we niet weer eens leven alsof God wel bestaat in plaats van niet? Saaiheid kan zo wijken voor de droom dat de mens meer is dan een god in het binnenste van zichzelf en dat de grootheid van het leven buiten zich hem verrijkt. Hij leert zo buigen voor Hem Die groter is dan wij – in de leerschool van de deemoed. We leven niet langer voort omdat we nu eenmaal zijn zoals we zijn, maar we ontdekken de deugd van inzicht die verandering inleidt – een ommekeer die bekering wordt en vervulling van leven schenkt.

Overwegingen die betrekking hebben op deze school van bekering en zo vinding van levensvervulling bevorderen zijn in dit boek bijeengebracht.

Het betreft soms voor onze tijd huiveringwekkend vrome teksten – voordrachten, beschouwingen, homilieën dan wel preken, zo veel mogelijk geordend naar het liturgische jaar dat al eeuwen aanvangt met de Advent en daar ook weer nieuw begint.

Elke lezing staat evengoed op zichzelf. De lezer kiese steeds de tekst die hij wil inzien. Gevolg van die tekstuele zelfstandigheid is dat herhaling van bepaalde gedachten en vaststellingen niet uitblijft. Ik heb die niettemin niet willen schrappen. Zoals de liturgie, zo leeft ook de geloofsbeleving van de herhaling – herhaling om beklijving over en weer.

Christa Boerke dank ik voor correcties en andere aanwijzingen bij het ter perse brengen van dit boek.

Na *Wandelen met de Heer*, *Drinken van de beker*, *In zwakheid krachtig* en *Tot dienen geroepen* is *Vervulling in bekering* de vijfde bundel overwegingen in deze reeks.

## VERVULLING IN BEKERING

Wie kan zeggen zijn vervulling te hebben gevonden? Iemand, wiens behoeften zijn bevredigd, wiens plannen verwezenlijkt, wiens werkzaamheden geslaagd.

Spreekt men dan ook van vervulling van leven? Niet meteen. Daarover spreekt men eerder bij een gelukkig gebleven huwelijk, een gezin in blijvende harmonie, een nagestreefd en bijna bereikt ideaal.

Wat is vervulling die het gevolg is van bekering? Dat is vervulling die met vroomheid van doen heeft – een voor velen afschuwwekkend begrip dat uit de tijd is en uit de tijd moet blijven om de gezelligheid niet te verontrusten en de gezelligheid niet te verstoren die beide de zelfgenoegzaamheid stutten en elk zelfonderzoek in slaap houden.

Nu is vroomheid tot daaraan toe. Iedereen doet maar zo lang hij de ander niet stoort en uit de eigen zelfingenomenheid wil doen ontwaken. Maar bekering? Die is weliswaar persoonlijk maar heeft gevolgen in dagelijks leven innerlijk en uiterlijk, kan niet zonder getuigenis en werkt wellicht de ander op de zenuwen wegens verstoring van egocentrisme en selfyisme. Want bekering is aanstekelijk en kan eenieder verwacht of onverwacht overkomen.

Bekering vangt aan in aanraking door God. Die aanraking brengt het geloof in God. Het geloof brengt de hoop op een troostrijker en liefdevoller leven dan tot die aanraking – een aanraking die een mens slechts kan overkomen. Enige voorwaarde daartoe is openheid, niet de door menigeen zich opgelegde blokkering om alleen te aanvaarden van wat beredeneerbaar en zichtbaar is. Het gaat om een openheid die zich paart aan onbevangenheid en aangename, door de wil geleide naïveteit.

In bekering ontdekt de bekeerling dat hij minder voortreffelijk van karakter en van gedraging is dan hij tot dan toe heeft gemeend. Neen, hij zou aan zichzelf kunnen werken, alleen al om God minder van zichzelf weg te ervaren maar meer van nabij.

Bekering brengt verandering teweeg en leidt de blik van het ik weg naar God en van God uit naar andere mensen, de natuur, de maatschappij waarvoor men mede verantwoordelijkheid draagt. Bekering wordt omkering. Zichzelf keert men de rug toe om God gewaar te worden. Zo wordt vervulling van leven in zich keren naar God een na te streven ideaal. Dat is vervulling in bekering.

Op het spoor gekomen van het geloof in Christus opent zich de weg naar de Kerk, het gehele lichaam van de christenheid, waarvan Hij het hoofd is. De Zoon van God, mens geworden in Jesus Christus, verhoudt Zich tot Zijn Kerk als de bruidegom tot de bruid.

Geloven is niet alleen een individuele kwestie maar tevens een gezamenlijke. Daarom is de Kerk het voertuig de christenheid bijeen te brengen en te houden. Centraal daarin staat de liturgie, de viering van Christus, door scharing rond de te verklaren Bijbel en door die rond de te delen tafel van Brood en Beker. Gezamenlijk het geloof belijden versterkt de onderlinge band en bemoedigt de enkeling in getuigenis van zijn geloof en in leven en handelen naar het geloof. Dit betekent God boven alles en allen beminnen en uw naasten als uzelf.

## KERKELIJKE RITUELEN

Kerkelijke rituelen betreffen de liturgie – de viering die vorm geeft aan de eredienst. Hoewel de westerse wereld seculariseert, beduidt dit niet dat de liturgie fundamenteel kan en zal veranderen. Zij heeft door de eeuwen heen haar gestalte gekregen. Dat is een organisch gegroeide gestalte die niet zomaar naar de mode van de tijd wordt aangepast.

Waar dit te zeer is geschied, zoals in Nederland na het Tweede Vaticaanse Concilie, blijven de gelovigen weg uit de kerk. Er is een rechtstreekse verbintenis tussen enerzijds het al te gemakkelijk loslaten van de eeuwenoude liturgie, die nogal eens tot banalisering van de katholieke rituelen heeft geleid, en anderzijds het leeglopen van de kerken.

Waarom? Omdat de gelovige niet het dagelijkse zoekt, wanneer hij op zondag naar de kerk komt, maar het heilige, het mysterie, de scharing rond Christus in de tafel van het Woord en de tafel van Brood en Beker. De zondagse Eucharistie is bedoeld om de alledaagsheid te onderbreken en niet om die gewoon voort te zetten. Zo wordt in enen de gelegenheid gevonden te overwegen wat het geloof beduidt en wat de zin is van het leven. En hoe velen vinden geen troost in de overgave, waartoe de altijd zich in varianten herhalende liturgie opwekt.

Kerkelijke rituelen zijn organisch gegroeid. Laten wij dus voorzichtig daarmee omgaan. Juist in afwezigheid van persoonlijke creativiteit, die stellig op den duur hinderlijk wordt, en in de herhaling van dezelfde handelingen en woorden en gebaren in de bediening van de sacramenten (de kerkelijke rituelen dus) komt rust tot stand die ontvankelijkheid voor het heilige en de Heilige eerst mogelijk maakt.

Natuurlijk mag bij dit alles noch de catechese (de leer over hetgeen men gelooft) noch de mystagogie (het invoeren in het mysterie van het geloof) achterwege blijven. Beide zijn voorwaarde waardig liturgie te vieren. In de jongste halve eeuw heeft men steeds weer gemeend dat liturgie begrijpelijk moet zijn – verstandelijk te begrijpen.

Nochtans is gegrepen worden belangrijker dan louter begrijpen, omdat daarin geheel de mens meespeelt en niet alleen de rede, hoe belangrijk die op zichzelf ook is.

Feitelijk volstaan de gebruikelijke rituelen. Het is als met muziek. We beluisteren telkens weer Gregoriaans en polyfonie en cantates van Bach en strijkkwartetten van Haydn of Mozart. Juist het telkens weer opnieuw beluisteren van dezelfde muziek doet die steeds meer beminnen.

Rituelen veranderen wel eens in de loop van de tijd, zij het nooit in de grond. En daartegen is niets, mits de abruptheid uitblijft en vooral de platheid en de onverzorgdheid en de slordigheid. Arme-lijkheid daarentegen is in de liturgie nimmer een bezwaar.

Het gaat altijd om de innerlijke houding waarmee de kerkelijke rituelen worden voltrokken.

Zowel wereldlijke als kerkelijke rituelen beïnvloeden de inrichting van het leven. Zij zijn steeds om zo te zeggen herkenningpunten die continuïteit in de haast en chaos van alledag geleiden. We kennen dit uit de rechtszaal, het voetbalveld, de academische

plechtigheid, Prinsjesdag. Dieper en intrinsieker gaat dit op voor de liturgie.

Terwijl wij liturgie vieren, richten wij ons op het vieren van de liturgie in de hemel, zoals we ons dat enigszins voorstellen op grond van het laatste Bijbelboek, de Apokalyps. Analoog vieren wij.

Ter zelfder tijd maken we in de liturgie gebruik van gewone zaken – maar alles in veredelde zin: Woorden en gebaren, het kerkgebouw, het vaatwerk, het meubilair. Er is dus verbinding tussen de liturgie en het dagelijkse leven. Wie op zondag een andere gelovige in de liturgie de vredesgroet brengt, kan onmogelijk door de week die persoon niet vriendelijk bejegenen. En wie zich gewaar wordt wat het aanzitten aan de Tafel des Heren betekent, zal in de loop van de week ook zijn dagelijkse spijs en drank met mate van eerbied en in dankbaarheid tot zich nemen.

De Heilige Mis is het hoogtepunt van de liturgie en dus van alle kerkelijke rituelen. Het is een kunstwerk, een *Gesamtkunstwerk*, dat ons wordt geschonken en waar slechts dienstbaarheid past.

Kunst en godsdienst kunnen beide het leven duiden – elk op eigen wijze. Allereerst muziek, maar ook poëzie, beleving van ruimtelijkheid en dergelijke kunnen ons optillen, zoals ook de natuur dat teweeg kan brengen in de jaargetijden, de lichtval, het wonder van de geboorte van een kind.

Viering van de godsdienst gaat altijd gepaard met uitingen van kunst. Zij zijn daaruit zelfs oorspronkelijk geëmancipeerd en zelfstandig geworden.

Kunst brengt hetgeen ons te boven gaat op het spoor. Voor velen is dat voldoende. Voor zinging ten diepste komt men naar mijn inzicht toch uit bij de godsdienst waarin de dienstbaarheid van de kunst het meest tot haar recht komt.

# EERSTE EN TWEEDE KOMST

## I

‘Tot U, mijn God, stijgt mijn verlangen. Op U vertrouw ik. Beschaam mij niet.’ (Ps 25,1-2)

Wij zien uit naar de komst van de Heer. Het liturgische jaar vangt opnieuw aan. De eerste Adventszondag is kerkelijk nieuwjaarsdag. Het liturgische groen van de paramenten is voorlopig opgeborgen ten gunste van het paars van inkeer en bekering om met het hoogfeest van Kerstmis te verkeren in het vreugdevolle wit van de geboorte van de Verlosser, van de Zoon Gods Die mens is geworden om Zich met ons te verbinden en ons deel te geven aan Zijn goddelijkheid.

‘Al wie naar U uitziет, Heer, zal niet worden beschaamd. Beschaamd alleen wordt wie achteloos ontrouw is. Wijs mij, Heer, Uw wegen en leer mij Uw paden kennen. Onderricht mij, Heer, en leid mij binnen in de waarheid die Gij zijt.’ (Ps 25,3-5) ‘Doe ons, Heer, Uw genade aanschouwen. Laat komen Uw heil over ons.’ (Ps 85,8)

Advent is tijd van vreugdevol wachten, verwachten, uitzien, verlangen, reikhalzen naar het eeuwige licht dat als lichtstraal in de duisternis van onze verdwaalde, op drift geraakte wereld komt schijnen.



‘Wij zijn vermoeid en onze zwakke stem  
breekt in de stormen dezer grauwe dagen.  
O, laat ons groeien door de barre vlagen  
naar het beschermende geheim van Bethlehem.’

Zo de dichter (Gabriël Smit).

Verwachting paart zich aan inzicht en zo aan inkeer, omkeer, bekering.

‘Waarom, Heer, liet Gij ons van Uw wegen afdwalen. Waarom liet Gij ons hart verstenen waardoor het U niet meer vreesde? Keert U weer tot ons.’ Zo de profeet (Jz 63,17). ‘Weest Gij als vuur dat ons, dorre twijgen, in brand zet [...] Gij alleen zijt God. Gij zijt nabij al wie op U durft hopen. Gij komt tegemoet al wie gerechtigheid betracht en alert Uw wegen gedenkt.’ (Jz 64,3-4)

Het is buiten kijf: Durf, fierheid, moed, vertrouwen, overgave is nodig in onze dagen om te getuigen van de hoop die in ons leeft (cf. 1 Pe 3,15), om vast te staan in het geloof (cf. 1 Kor 16,13), om te volharden in bidden en danken en waken (cf. Kol 4,2).

De vraag is gerechtvaardigd in hoeverre dit aan ons zelf te wijten is – niet zo zeer persoonlijk maar gezamenlijk – als Christusgemeenschap, als de Kerk. Wij zelf – met name de katholieken – hebben in onze streken het godsdienstonderricht aan onze kinderen verwaarloosd. Wij zelf hebben ons geloof zo betrekkelijk voorgesteld dat onverschilligheid wel het gevolg moest zijn. Wij zelf hebben in de voortreffelijke beoefening van het tweede gebod het eerste gebod nagenoeg achterwege gelaten. Vandaar dat de eredienst veelal is teruggebracht tot louter sociaal gebeuren, als gevolg waarvan de kerken leeg zijn geraakt – klaar om onttrokken te worden aan de liturgie, gereed voor de sloop.

‘Wij waren als onreinen,’ klaagt Jesaja (64,5-6): ‘Als bladeren zijn wij afgevalen en de wind van onze zonden heeft ons meegevoerd. Niemand dacht nog eraan Uw naam aan te roepen en niemand durfde meer op U zijn vertrouwen te stellen.’

Maar, Heer, zijn wij niet het leem en Gij de boetseerder, Gij de maker en wij slechts het werk Uwer handen, wij alleen de schep-selen en Gij de Schepper (cf. Js 64,7)?

Wie wil nog weten in onze armoedige dagen, rijk aan tijdelijkheid, dat wij zonder uitzondering zijn geroepen tot deemoed, nederigheid, dienstbaarheid? Toch is dat hetgeen de komst van Christus in de kribbe ons voorhoudt. Daarvan getuigt Paulus (Fil 2,7-8): ‘Hij heeft Zich van Gods gestalte ontdaan door de gestalte van een slaaf aan te nemen en gelijk te worden aan de mensen. En toen Hij uiterlijk als een mens werd waargenomen, heeft Hij Zich nog vernederd door gehoorzaam te worden tot de dood, tot de dood van het kruis.’

Het leven is louter dienen. Wij kunnen elkaar niet voldoende voorhouden dat leven dienen is – juist niet in deze periode van het ik en ik en ik. Wie belangrijk wil zijn of bekend en beroemd of ster en minister, laat hij weten dat elk heersen dienen is – zoals bijvoorbeeld het woord *minister* (dienaar) terstond leert (cf. Mt 20,26-28): Wie groot wil worden, moet dienaar zijn en wie de eerste wil worden moet de laatste – slaaf – durven zijn. Zo is ook de Mensenzoon als kind te voorschijn getreden uit het bruidsvertrek van Zijn moeder en door haar daar in een grot van de vaderstad van David (Mi 5,1) neergelegd in de voederbak van dieren – een os immers kent zijn eigenaar, een ezel de krib van zijn meester (cf. Js 1,3) – niet om te worden gediend maar om te dienen.

God is getrouw. Hij roept ons tot gemeenschap met Zijn Zoon – Wiens geboorte wij weldra vieren – onze Heer Jesus Christus. Hij is het Die ons volhardend doet zijn, moedig en flink, vurig en vol vertrouwen. Hem verwachten wij. Hij vult onze zwakheid met

Zijn kracht (cf. 2 Kor 12,9). Hij doet ons stand houden tot het einde van ons leven, tot het einde der tijden. (Cf. 1 Kor 1,7-9)

‘Ach, wil toch de hemel vaneen scheuren en neerdalen.’ (Js 63,19) De bede de hemel open te scheuren wijst op de dringendheid van de smeking. Maar steeds beduidt de geopende hemel Gods aanwezigheid die zich gewaar laat worden. Zo bij de Doop van Christus in de Jordaan (cf. Mt 3,16-17), bij Zijn verheerlijking op de berg Tabor (cf. Mt 17,5), bij de steniging van Stephanus (cf. Hnd 7,55-56), bij het visioen van Joannes in de Apokalyps (cf. 19,11).

‘Dauwt hemelen van boven en regent de Gerechte’, bidt Jesaja (45,8), ‘laat de aarde zich openen en de Verlosser ontspruiten’. Beelden die betrokkenheid van de hemel op de aarde uitdrukken, beelden die verlangen uitspreken.

Advent is tijd van verlangen, zoals de moeder die verlangt naar de geboorte van haar kind. Het is verkeren in blijde verwachting.

## II

In de Advent denken we aan de geboorte van Jesus tweeduizend jaar geleden. We zien uit naar de viering van Zijn verjaardag. We denken terug aan onze eigen kindertijd, de periode van groter onbevangingheid, van natuurlijker naïveteit, van spontaner overgave, van heimwee naar eerlijkheid, openheid, zuiverheid. Aldus zuchten we naar de wedergeboorte van Christus in ons hart, van Hem Die eertijds kwetsbaar en klein op de aarde is gekomen.

En zo overwegen wij in deze weken van voorbereiding (cf. prefa-tie 1 van de Advent): Bij Zijn eerste komst heeft Hij de nederigheid van het menselijke bestaan aangenomen en de plicht van de verlossing vervuld en zo de weg naar het heil ontsloten.

Maar het is niet alleen de komst toen in het verleden, die de Kerk ons vraagt te overpeinzen, maar het betreft tevens Zijn

wederkomst dan in de toekomst (cf. prelatie 1 van de Advent): Bij Zijn tweede komst, wanneer Hij zal terugkeren in de majesteit van Zijn heerlijkheid, worden wij eerst begiftigd met het onmiskenbare geschenk dat ons is beloofd maar dat we nu nog verwachten in waakzaamheid.

‘Plotseling zal de Heer in Zijn heiligdom binnentreden – de Heer die gij zoekt.’ Zo voorzegt de profeet Maleachi (3,1-3) over Christus’ eerste komst en over Zijn tweede komst: ‘De bode van het verbond, naar wie gij met vreugde uitziet. Zie, Hij komt, de Heer van de machten. Maar wie verdraagt de dag van Zijn komst? Wie blijft staande, als Hij verschijnt? Want Hij is als het vuur van de smelter, als het loog van de blekers. Hij zal Zich neerzetten, Hij die het zilver smelt en reinigt.’

‘De genade van God, bron van heil voor alle mensen, is op aarde verschenen. Zij leert ons goddeloosheid en wereldse begeerten te verzaken en bezonnen, rechtschapen en vroom te leven in deze tijd.’ Dat schrijft Paulus aan Titus (2,11-13) omtrent Christus’ geboorte en hij vervolgt met betrekking tot Zijn wederkomst: ‘Onderwijl zien we uit naar de zalige vervulling van onze hoop, de openbaring van de heerlijkheid van onze grote God en Heiland Jesus Christus.’ (Cf. ook Cyrillus van Jerusalem, *Catechesis* 15,1-3)

In deze tijd tussen Zijn eerste en Zijn tweede komst worden wij – juist in de Advent – opgeroepen waakzaam te zijn.

‘Weest op uw hoede, weest waakzaam; want gij weet niet wanneer het ogenblik daar is.’ (Mc 13,33-37) Het is als met de heer des huizes die in het buitenland verblijft maar vooraleer de dienaren hun taken heeft toegewezen en de deurwaarder opgedragen waakzaam te zijn. Die heer kan onverwachts thuis komen – ’s-avonds, in de nacht, bij het ochtendgloren, ’s-morgens: ‘Laat hij u niet slapend vinden.’ ‘Begrijpt dit wel’, legt Matteüs (24,43-44) dezelfde boodschap als die van Marcus uit: ‘Als de eigenaar van het huis wist op